

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2011. gada 29. martā *

Lieta C-565/08

par prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam, ko 2008. gada 19. decembrī cēla

Eiropas Komisija, ko pārstāv E. Traversa [*E. Traversa*] un L. Prete [*L. Prete*], pārstāvji, kas norādīja adresi Luksemburgā,

prasītāja,

pret

Itālijas Republiku, ko sākotnēji pārstāvēja I. Bruni [*I. Bruni*], vēlāk Dž. Palmjēri [*G. Palmieri*], pārstāves, kurām palīdz V. Ferante [*W. Ferrante*], *avvocato dello Stato*, kas norādīja adresi Luksemburgā,

atbildētāja.

* Tiesvedības valoda — itāļu.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: pirmās palātas priekšsēdētājs, kas pilda priekšsēdētāja pienākumus, A. Ticano [*A. Tizzano*], palātu priekšsēdētāji H.N. Kunja Rodrigess [*J. N. Cunha Rodrigues*], K. Lēnartss [*K. Lenaerts*] un Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], tiesneši A. Ross [*A. Rosas*], M. Ilešičs [*M. Ilešič*], J. Malenovskis [*J. Malenovský*], U. Lehmuss [*U. Lohmus*] (referents), E. Levits, A. O'Kifs [*A. Ó Caoimh*], L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], P. Linda [*P. Lindh*] un M. Bergere [*M. Berger*],

ģenerālvokāts J. Mazaks [*J. Mazák*],
sekretāre M. Ferreira [*M. Ferreira*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2010. gada 24. marta tiesas sēdi,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2010. gada 6. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Ar savu prasības pieteikumu Eiropas Kopienu Komisija lūdz Tiesu konstatēt, ka, paredzot noteikumus, saskaņā ar kuriem advokātiem ir pienākums ievērot honorāru maksimālos tarifus, Itālijas Republika nav izpildījusi EKL 43. un 49. pantā paredzētos pienākumus.

Atbilstošās valsts tiesību normas

- 2 Itālijā advokāta profesiju regulē Karaļa 1933. gada 27. novembra dekrētlukums Nr. 1578, ar ko reglamentē advokāta un aizstāvja profesiju (*regio decreto legge n. 1578 — ordinamento delle professioni di avvocato e procuratore legale*, 1933. gada 5. decembra *GURI* Nr. 281, 5521. lpp.), kas pēc grozījumiem kļuvis par 1934. gada 22. janvāra likumu Nr. 36 (1934. gada 30. janvāra *GURI* Nr. 24), kurš pēc tam ir ticis grozīts (turpmāk tekstā — “Karaļa dekrētlukums”). Saskaņā ar Karaļa dekrētlukuma 52.–55. pantu *Consiglio nazionale forense* (Valsts advokātu padome, turpmāk tekstā — “*CNF*”) ir izveidota tieslietu ministra pārraudzībā un sastāv no advokātiem, kurus ievēlējuši citi advokāti, pa vienam ievēlētajam katrā apelācijas tiesas apgabalā.
- 3 Karaļa dekrētlukuma 57. pantā ir noteikts, ka kritērijus, atbilstoši kuriem nosaka advokātiem un aizstāvjiem maksājamos honorārus un atlīdzību gan civillietās un krimināllietās, gan par ārpustiesas darbu, ik pēc diviem gadiem nosaka *CNF*, pieņemot lēmumu. Šie kritēriji pēc tam ir jāapstiprina tieslietu ministram pēc atzinuma saņemšanas no *Comitato interministeriale dei prezzi* (Starpministriju cenu komiteja) un pēc apspriešanās ar *Consiglio di Stato* (Valsts padome).
- 4 Saskaņā ar Karaļa dekrētlukuma 58. pantu tā 57. pantā minētos kritērijus nosaka, ņemot vērā strīdu mantisko vērtību, tās tiesu iestādes līmeni, kurā strīds ir iesniegts izskatīšanai, kā arī — krimināllietās — tiesvedības ilgumu. Par katru darbību vai darbību virkni ir jānosaka honorāru maksimālā un minimālā summa. Ārpustiesas darbībām ir jāņem vērā lietas būtiskums.
- 5 Karaļa dekrētlukuma 60. pantā ir paredzēts, ka honorārus nosaka tiesu iestāde, pamatojoties uz minētajiem kritērijiem un ņemot vērā izskatāmo jautājumu sarežģītību un daudzumu. Šim honorāru apmēram ir jābūt iepriekš noteiktajās maksimālajās un minimālajās robežās. Tomēr īpaši nozīmīgos gadījumos, ņemot vērā strīdu īpašo

raksturu un ja to pamato pakalpojumam raksturīgā vērtība, tiesnesis var pārsniegt maksimālo robežu. Savukārt, ja lietas izskatīšana nav sarežģīta, tiesnesis var noteikt par minimālo robežu mazākus honorārus. Abos gadījumos tiesneša lēmumam ir jābūt motivētam.

- 6 Saskaņā ar Karaļa dekrētlukuma 61. panta 1. punktu honorārus, kurus advokāti piemēro saviem klientiem gan ar tiesvedību saistītos, gan ārpus tiesvedības jautājumos, nosaka, izņemot īpašas vienošanās gadījumā, pamatojoties uz 57. pantā noteiktajiem kritērijiem, ņemot vērā izskatāmo jautājumu sarežģītību un daudzumu. Saskaņā ar šī paša panta 2. punktu šie honorāri var būt lielāki nekā tie, kas aprēķināti lietas dalībniekam, kuram piespriež maksāt tiesāšanās izdevumus, ja to pamato strīda īpašais raksturs vai pakalpojuma vērtība.
- 7 1942. gada 13. jūnija Likuma Nr. 794 par advokātu honorāriem par tiesvedības pakalpojumiem civillietās (*legge n. 794 — onorari di avvocato per prestazioni giudiziali in materia civile*, 1942. gada 23. jūlija *GURI* Nr. 172) 24. pantā ir paredzēts, ka nevar atkāpties no minimālajiem honorāriem, kas noteikti par advokātu pakalpojumiem, pretējā gadījumā jebkādas izņēmuma vienošanās nav spēkā.
- 8 1982. gada 9. februāra Likuma Nr. 31 par advokātu, citu Eiropas Kopienu dalībvalstu pilsoņu, pakalpojumu sniegšanas brīvību (*legge n. 31 — libera prestazione di servizi da parte degli avvocati cittadini di altri Stati membri della Comunità europea*, 1982. gada 12. februāra *GURI* Nr. 42, 1030. lpp.), ar ko transponē Padomes 1977. gada 22. marta Direktīvu 77/249/EEK par pasākumiem, kas palīdz advokātiem sekmīgi īstenot brīvību sniegt pakalpojumus (OV L 78, 17. lpp.), 13. pantā pienākums ievērot spēkā esošos profesionālos tarifus ir attiecināts arī uz citu dalībvalstu advokātiem, kas Itālijā veic darbības tiesā un ārpus tiesas.

- 9 Atlīdzība un honorāri advokātiem ir tikuši secīgi reglamentēti ar vairākiem ministra lēmumiem, no kuriem pēdējie trīs ir 1990. gada 24. novembra dekrēts Nr. 392, 1994. gada 5. oktobra dekrēts Nr. 585 un 2004. gada 8. aprīļa dekrēts Nr. 127.
- 10 Atbilstoši *CNF* lēmumam, kas ir ministra 2004. gada 8. aprīļa dekrēta Nr. 127 (2004. gada 18. maija *GURI* Nr. 115, turpmāk tekstā — “*CNF* lēmums”) pielikumā, advokātu honorāriem piemērojami tarifi ir sadalīti trīs nodaļās, proti, I nodaļa par tiesvedības pakalpojumiem civillietās, administratīvajās lietās un nodokļu lietās, II nodaļa par tiesvedības pakalpojumiem krimināllietās un III nodaļa par ārpustiesas pakalpojumiem.
- 11 Attiecībā uz I nodaļu *CNF* lēmuma 4. panta 1. punkts aizliedz jebkādas atkāpes no honorāriem un atlīdzības, kas noteikti par advokātu pakalpojumiem.
- 12 Attiecībā uz II nodaļu minētā lēmuma 1. panta 1. un 2. punktā ir paredzēts, ka, lai noteiktu tabulā norādītos honorārus, ir jāņem vērā lietas raksturs, sarežģītība un smagums, apsūdzības un atbildība, izskatīto jautājumu daudzums un nozīme un to mantiskā ietekme, tiesvedības un procesa ilgums, sniegto pakalpojumu vērtība, līdzdarbojušos un aizstāvības atbildību dalījušo advokātu skaits, gūtais iznākums, ņemot vērā arī civiltiesiskās sekas, kā arī klienta finansiālā situācija. Lietās, kurās aplūkoto faktu vai tiesību jautājumu sarežģītības dēļ ir nepieciešama īpaša iesaistīšanās, honorāri var sasniegt četrcārtīgu maksimāli noteikto summu.
- 13 Attiecībā uz III nodaļu *CNF* lēmuma 1. panta 3. punktā ir noteikts, ka īpaši nozīmīgās, sarežģītās vai grūtās lietās honorāru maksimālā robeža var tikt palielināta divkārtīgi, un lietās ar ārkārtas nozīmi — četrcārtīgi atbilstoši kompetentās advokātu kolēģijas

padomes atzinumam. Šī lēmuma 9. pantā ir precizēts, ka acīmredzama nesamērīga gadījumā lietai raksturīgo iemeslu dēļ starp pakalpojumu un tabulā paredzētajiem honorāriem pēc kompetentās advokātu kolēģijas padomes atzinuma maksimālā summa var tikt palielināta, pārsniedzot šī lēmuma 1. panta 3. punktā paredzēto, un minimālā summa var tikt samazināta.

- ¹⁴ Noteikumi par advokātu honorāriem tika grozīti ar 2006. gada 4. jūlija Dekrētlikumu Nr. 223 (2006. gada 4. jūlija *GURI* Nr. 153), kas pārveidots par 2006. gada 4. augusta Likumu Nr. 248 (2006. gada 11. augusta *GURI* Nr. 186, turpmāk tekstā — “*Bersani* dekrēts”). Šī dekrēta 2. panta ar nosaukumu “Steidzamības noteikumi konkurences aizsardzībai profesionālo pakalpojumu sniegšanas jomā” 1. un 2. punktā ir paredzēts:

“1. Atbilstoši Kopienas brīvas konkurences principam, personu brīvas pārvietošanās un pakalpojumu sniegšanas brīvības principam, kā arī lai nodrošinātu patērētājiem reālas izvēles iespējas savu tiesību izmantošanā un iespēju salīdzināt tirgū piedāvātos pakalpojumus, no šī dekrēta spēkā stāšanās dienas ir atcelti normatīvo aktu noteikumi, kuros attiecībā uz brīvajām profesijām un intelektuālajām darbībām ir paredzēti:

- a) obligāti fiksētie vai minimālie tarifi un tādējādi aizliegums līguma ceļā vienoties par darba samaksu atkarībā no iecerēto mērķu īstenošanas;

[...]

2. Tas neskar noteikumus par [...] iespējamiem saistībā ar lietotāju aizsardzību vispārīgi iepriekš noteiktajiem maksimālajiem tarifiem. Maksājamos tiesāšanās izdevumus un honorārus likvidācijas ar tiesas nolēmumu un juridiskās palīdzības gadījumā Tiesa nosaka, pamatojoties uz honorāru skalu. [...]"

- 15 Saskaņā ar Itālijas Civilkodeksa (*codice civile*) 2233. pantu darba samaksu pakalpojumu sniegšanas līguma ietvaros, ja puses par to nav vienojušās un tā nevar tikt noteikta saskaņā ar spēkā esošajiem tarifiem vai paražām, vispārīgi nosaka tiesa pēc profesionālās asociācijas, kurā ir pakalpojumu sniedzējs, viedokļa uzklausīšanas. Katrā ziņā darba samaksa ir jāpielāgo darba nozīmībai un profesijas prestižam. Jebkāda vienošanās, kas noslēgta starp advokātiem vai advokātu palīgiem un to klientiem, kurā ir noteikta profesionālā darba samaksa, nav spēkā, ja tā nav sagatavota rakstveidā.

Pirmstiesas procedūra

- 16 Ar 2005. gada 13. jūlija brīdinājuma vēstuli Komisija vērsa Itālijas iestāžu uzmanību uz atsevišķu valsts noteikumu par advokātu ārpustiesas darbībām iespējamu nesaderīgumu ar EKL 49. pantu. Itālijas iestādes atbildēja ar 2005. gada 19. septembra vēstuli.
- 17 Pēc tam Komisija divas reizes papildināja brīdinājuma vēstulē veikto analīzi. Pirmajā papildu brīdinājuma vēstulē, kas datēta 2005. gada 23. decembrī, Komisija uzskatīja, ka Itālijas noteikumi, ar kuriem nosaka pienākumu ievērot tarifus, kas paredzēti advokātu ar tiesvedību saistītajām un ārpustiesas darbībām, nav saderīgi ar EKL 43. un 49. pantu.

- 18 Itālijas Republika atbildēja ar 2006. gada 9. marta, 10. jūlija un 17. oktobra vēstulēm, informējot Komisiju par jaunu Itālijas tiesisko regulējumu, kas piemērojams advokātu honorāru jomā, proti, *Bersani* dekrētu.
- 19 Ar otro papildu brīdinājuma vēstuli, kas datēta ar 2007. gada 23. martu, Komisija, ņemot vērā šo jauno tiesisko regulējumu, vēlreiz papildināja savu nostāju. Itālijas Republika atbildēja ar 2007. gada 21. maija vēstuli.
- 20 Ar 2007. gada 3. augusta vēstuli Komisija turklāt lūdza Itālijas iestādēm informāciju par advokātiem radušos izdevumu atlīdzināšanas kārtību. Itālijas Republika atbildēja ar 2007. gada 28. septembra vēstuli.
- 21 Nebūdama apmierināta ar šo atbildi, Komisija 2008. gada 4. aprīlī nosūtīja Itālijas Republikai argumentētu atzinumu, norādot, ka valsts tiesību noteikumi, ar kuriem advokātiem tiek noteikts pienākums ievērot maksimālos tarifus, nav saderīgi ar EKL 43. un 49. pantu. Šis pienākums tostarp izrietot no Karaļa dekrētlíkuma 57. un 58. panta, 1942. gada 13. jūnija Likuma Nr. 794 24. panta, 1982. gada 9. februāra Likuma Nr. 31 13. panta, no atbilstošajiem noteikumiem ministra 1990. gada 24. novembra dekrētā Nr. 392, 1994. gada 5. oktobra dekrētā Nr. 585 un 2004. gada 8. aprīļa dekrētā Nr. 127, kā arī no *Bersani* dekrēta noteikumiem (turpmāk tekstā visi kopā — “apstrīdētie noteikumi”). Tā aicināja šo dalībvalsti veikt pasākumus, kas nepieciešami, lai izpildītu šī atzinuma prasības divu mēnešu termiņā no tā saņemšanas brīža. Itālijas Republika atbildēja ar 2008. gada 9. oktobra vēstuli.
- 22 Komisija, uzskatīdama, ka Itālijas Republika norādīto pārkāpumu nav novērsusi, nolēma celt šo prasību.

Par prasību

Lietas dalībnieku argumenti

- 23 Savā prasībā Komisija pārmet Itālijas Republikai, ka, pārkāpjot EKL 43. un 49. pantu, tā ir paredzējusi noteikumus, ar kuriem advokātiem ir uzlikts pienākums savu honorāru noteikšanā ievērot maksimālos tarifus.
- 24 Kā uzskata Komisija, šis pienākums izriet no *Bersani* dekrēta, kurā, atceļot fiksētos vai minimālos tarifus, kas ir piemērojami advokātu honorāriem, ir skaidri saglabāts pienākums patērētāju tiesību aizsardzības vārdā ievērot maksimālos tarifus. Šo interpretāciju savos oficiālajos dokumentos turklāt esot apstiprinājusi CNF, Turīnas advokātu kolēģijas padome, kā arī *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* (Konkurences un tirgus nodrošināšanas iestāde).
- 25 Tas, kas ar šo pašu dekrētu esot atcelts aizliegums līguma ceļā noteikt darba samaksu atkarībā no iecerēto mērķu īstenošanas, saukts "pacte de quota litis", neatspēkojot secinājumu, ka šie maksimālie tarifi ir obligāti jāievēro visos gadījumos, kad šāda vienošanās nav noslēgta. Turklāt pirmstiesas posmā Itālijas iestādes nekad neesot noliegušas šo maksimālo tarifu saistošo raksturu.
- 26 Tāpat Komisija uzsver, ka advokātu honorāriem piemērojamajiem maksimālajiem tarifiem paredzētie izņēmumi neizslēdz, bet, tieši pretēji, apstiprina, ka parasti tiek piemēroti honorāru maksimālie tarifi.

- 27 Komisija apgalvo, ka apstrīdēto noteikumu rezultātā advokāti, kas veic uzņēmējdarbību citās dalībvalstīs, tiek atturēti veikt uzņēmējdarbību Itālijā vai uz laiku tajā sniegt savus pakalpojumus, un tādējādi tie veido brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumus EKL 43. panta izpratnē, kā arī pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumus EKL 49. panta izpratnē.
- 28 Tā uzskata, ka saistošs maksimālais tarifs, kas tiek piemērots neatkarīgi no pakalpojuma kvalitātes, tā sniegšanai nepieciešamā darba un tā sniedzēja segtajām izmaksām, var padarīt Itālijas juridisko pakalpojumu tirgu nepievilcīgu profesionāļiem, kas veic uzņēmējdarbību citās dalībvalstīs.
- 29 Kā uzskata Komisija, šie ierobežojumi izriet, pirmkārt, no advokātiem noteiktā pienākuma aprēķināt savus honorārus, balstoties uz ārkārtīgi sarežģītu skalu, kas rada papildu izmaksas, it īpaši ārpus Itālijas uzņēmējdarbību veicošiem advokātiem. Gadījumos, kad šie advokāti līdz tam ir izmantojuši citu savu honorāru aprēķina sistēmu, tiem tā esot jāatmet, lai pielāgotos Itālijas sistēmai.
- 30 Otrkārt, maksimālo advokātu honorāriem piemērojamo tarifu esamība liekot šķēršļus tam, ka citās dalībvalstīs, kas nav Itālijas Republika, uzņēmējdarbību veicošu advokātu pakalpojumi tiek pienācīgi atlīdzināti, atturot atsevišķus advokātus, kas prasa lielākus honorārus nekā apstrīdētajos noteikumos paredzētie, uz laiku sniegt savus pakalpojumus Itālijā vai veikt uzņēmējdarbību šajā dalībvalstī. Kā uzskata Komisija, maksimālā peļņa tiek noteikta neatkarīgi no sniegtā pakalpojuma kvalitātes, advokāta pieredzes, viņa specializācijas, laika, ko viņš velta lietai, klienta ekonomiskās situācijas un turklāt neatkarīgi no iespējamības, ka advokātam būtu jāpārvietojas lielos attālumos.
- 31 Treškārt, Komisija uzskata, ka Itālijas tarifu sistēma apdraud advokāta līgumisko brīvību, liedzot viņam izteikt *ad hoc* piedāvājumus atsevišķās situācijās un/vai

konkrētiem klientiem. Apstrīdētie noteikumi tādējādi varot mazināt advokātu, kas veic uzņēmējdarbību citās dalībvalstīs, konkurētspēju, jo tas viņiem liedz izmantot iedarbīgus līdzekļus, lai iekļūtu Itālijas juridisko pakalpojumu tirgū. Tādējādi Komisija uzskata, ka apstrīdētie noteikumi ir šķērslis pieejai Itālijas juridisko pakalpojumu tirgum citās dalībvalstīs uzņēmējdarbību veicošiem advokātiem.

- 32 Primāri Itālijas Republika apstrīd nevis to, ka Itālijas tiesību sistēmā ir šādi maksimālie tarifi, bet to saistošo raksturu, apgalvojot, ka pastāv vairākas atkāpes šo robežu pārsniegšanai vai nu pēc advokātu un viņu klientu gribas, vai nu iejaucoties tiesai.
- 33 Kā uzskata šī dalībvalsts, galvenais kritērijs, kas ļauj noteikt advokātu honorārus, saskaņā ar Itālijas Civilkodeksa 2233. pantu ir līgums, kas noslēgts starp advokātu un viņa klientu, kamēr advokātu honorāriem piemērojamo tarifu izmantošana ir tikai pakārtots kritērijs, kas ir piemērojams, ja nav darba samaksas, ko līgumslēdzējas puses ir brīvi noteikušas, istenojot savu līgumslēgšanas brīvību.
- 34 Turklāt atbilstoši stundas likmei aprēķināti honorāri esot skaidri paredzēti *CNF* lēmuma III nodaļas 10. punktā kā alternatīva honorāru aprēķināšanas metode ārpus-tiesas darbības jomā.
- 35 Tāpat arī pēc *Bersani* dekrēta pieņemšanas Itālijas tiesību sistēmā esot galīgi atcelts aizliegums noslēgt vienošanos starp klientu un advokātu, kurā ir paredzēta darba samaksa, kas atkarīga no tiesvedības iznākuma.

- 36 Attiecībā uz atkāpēm no advokātu honorāriem piemērojamiem maksimālajiem tarifiem Itālijas Republika uzsver, ka visās lietās, kuras ir īpaši nozīmīgas, sarežģītas vai grūtas tajās izskatīto tiesību jautājumu dēļ, advokāti un viņu klienti var vienoties bez nepieciešamības saņemt jebkādu kompetentās advokātu kolēģijas padomes atzinumu, ka honorāri tiks palielināti divkārtšā šo maksimālo tarifu apmērā vai krimināllietās — pat četrkārtšā šo maksimālo tarifu apmērā.
- 37 Gluži pretēji, iepriekšējs kompetentās advokātu kolēģijas padomes atzinums tiekot prasīts gan civillietu, gan ārpustiesas lietu sakarā, ja lietām ir ārkārtēja nozīme, lai palielinātu honorārus četrkārtīgā paredzēto maksimālo tarifu apmērā, un ja starp profesionālo pakalpojumu un honorāriem, ko paredz ar šiem honorāriem piemērojamiem tarifiem, ir acīmredzams nesamērīgums, lai palielinātu arī šos honorārus virs šī maksimuma.
- 38 Pakārtoti Itālijas Republika apgalvo, ka apstrīdētajos noteikumos nav neviena pasākuma, kas ierobežotu brīvību veikt uzņēmējdarbību vai pakalpojumu sniegšanas brīvību, un ka Komisijas iebildumi ir nepamatoti.
- 39 Attiecībā uz papildizmaksām dubulta tiesiskā regulējuma, proti, izcelsmes dalībvalsts tiesiskā regulējuma un uzņemošās dalībvalsts tiesiskā regulējuma, esamība pati par sevi nevarot būt iemesls, kas ļautu apgalvot, ka apstrīdētie noteikumi ir ierobežojoši, jo uzņemošajā dalībvalstī spēkā esošie profesionālie noteikumi esot piemērojami advokātiem no citām dalībvalstīm saskaņā ar Direktīvu 77/249 un Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 16. februāra Direktīvu 98/5/EK par pasākumiem, lai atvieglotu advokāta profesijas pastāvīgu praktizēšanu dalībvalstī, kas nav tā dalībvalsts, kurā iegūta kvalifikācija (OV L 77, 36. lpp.), neatkarīgi no izcelsmes dalībvalstī piemērojamajām normām.

- 40 Attiecībā uz apgalvoto peļņas samazinājumu apstrīdētajos noteikumos esot sīki paredzēta visu ar ceļošanu saistīto izdevumu pilnīga atlīdzināšana, ja tiek iesniegti atbilstoši dokumenti, un turklāt tajā esot piešķirta atlīdzība par ceļošanā zaudētajām darba stundām. Šie izdevumi esot pieskaitāmi atlīdzībai, honorāriem un vispārējām advokāta izmaksām un saskaņā ar nediskriminācijas principu tiekot atlīdzināti gan Itālijā uzņēmējdarbību veicošiem advokātiem, kuriem ir jāpārvietojas valsts teritorijā, gan citās dalībvalstīs uzņēmējdarbību veicošiem advokātiem, kuriem ir jāpārvietojas Itālijā.

Tiesas vērtējums

- 41 Vispirms ir jākonstatē, ka no visiem apstrīdētajiem noteikumiem izriet, ka advokātu honorāriem piemērojamie maksimāli tarifi ir juridiski saistošas normas tiktāl, ciktāl tie ir paredzēti tiesiskā regulējumā.
- 42 Pat ja pieņemtu, ka praksē advokāti un viņu klienti var brīvi vienoties līguma ceļā par advokātu darba samaksu, pamatojoties uz stundu likmi vai atkarībā no tiesvedības iznākuma, kā to norāda Itālijas Republika, nemainīgs paliek tas, ka maksimālie tarifi ir saistoši gadījumā, kad starp advokātiem un klientiem nav panākta vienošanās.
- 43 Turklāt Komisija ir pareizi uzskatījusi, ka atkāpju, kas noteiktos apstākļos ļauj pārniegt honorāru summas maksimālās robežas, palielinot tos divkārši vai četrkārši, vai pat vairāk, esamība apstiprina to, ka honorāru maksimālie tarifi parasti tiek piemēroti.

- 44 Tādējādi Itālijas Republikas argumentam, ka tās tiesību sistēmā nepastāv pienākums advokātiem ievērot maksimālos tarifus savu honorāru noteikšanā, nevar piekrist.
- 45 Turklāt attiecībā uz ierobežojumiem attiecīgi EKL 43. un 49. pantā noteiktajai brīvībai veikt uzņēmējdarbību, kā arī pakalpojumu sniegšanas brīvībai no pastāvīgās judikatūras izriet, ka šādus ierobežojumus rada pasākumi, kas aizliedz, traucē vai padara mazāk pievilcīgu šo brīvību izmantošanu (šajā ziņā skat. 2002. gada 15. janvāra spriedumu lietā C-439/99 Komisija/Itālija, *Recueil*, I-305. lpp., 22. punkts; 2004. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-442/02 *CaixaBank France*, Krājums, I-8961. lpp., 11. punkts; 2006. gada 30. marta spriedumu lietā C-451/03 *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, Krājums, I-2941. lpp., 31. punkts, un 2008. gada 4. decembra spriedumu lietā C-330/07 *Jobra*, Krājums, I-9099. lpp., 19. punkts).
- 46 Konkrētāk ierobežojuma jēdziens ietver dalībvalsts pasākumus, kas, lai gan tiek piemēroti vienādi, ietekmē citu dalībvalstu uzņēmumu pieeju tirgum (it īpaši skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *CaixaBank France*, 12. punkts, un 2009. gada 28. aprīļa spriedumu lietā C-518/06 Komisija/Itālija, Krājums, I-3491. lpp., 64. punkts).
- 47 Šajā lietā nav strīda par to, ka apstrīdētie noteikumi tiek piemēroti vienādi visiem advokātiem, kas sniedz pakalpojumus Itālijas teritorijā.
- 48 Komisija tomēr uzskata, ka šie noteikumi ir ierobežojums iepriekš minēto pantu izpratnē, jo tie advokātiem, kuri veic uzņēmējdarbību dalībvalstīs, kas nav Itālijas Republika, un kuri sniedz pakalpojumus pēdējā minētajā dalībvalstī, var likt segt papildu izmaksas, ko rada Itālijas honorāru sistēmas piemērošana, kā arī var samazināt peļņu un tādējādi likt zaudēt konkurētspēju.

- 49 Šajā ziņā vispirms ir jāatgādina, ka dalībvalsts tiesiskais regulējums nav ierobežojums EK līguma izpratnē tādēļ vien, ka citas dalībvalstis saistībā ar līdzīgu pakalpojumu sniedzējiem, kas dibināti to teritorijās, piemēro mazāk stingrus vai ekonomiski pievilcīgākus noteikumus (skat. iepriekš minēto 2009. gada 28. aprīļa spriedumu lietā Komisija/Itālija, 63. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 50 Ierobežojuma esamība Līguma izpratnē tādējādi nav secināma no tā vien, ka advokātiem, kuri veic uzņēmējdarbību citās dalībvalstīs, kas nav Itālijas Republika, savu honorāru par Itālijā sniegtajiem pakalpojumiem aprēķinam ir jāpielāgojas šajā dalībvalstī piemērojamām normām.
- 51 Savukārt šāds ierobežojums pastāv it īpaši tad, ja šiem advokātiem ir liegta iespēja iekļūt uzņemošās dalībvalsts tirgū ierastos un iedarbīgos konkurences apstākļos (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *CaixaBank France*, 13. un 14. punkts; 2006. gada 5. decembra spriedumu apvienotajās lietās *C-94/04* un *C-202/04 Cipolla u.c.*, Krājums, I-11421. lpp., 59. punkts, kā arī 2010. gada 11. marta spriedumu lietā *C-384/08 Attanasio Group*, Krājums, I-2055. lpp., 45. punkts).
- 52 Ir jākonstatē, ka Komisija nav pierādījusi, ka apstrīdētajiem noteikumiem ir šāds mērķis vai šāda iedarbība.
- 53 Tai nav izdevies pierādīt, ka aplūkotā sistēma ir izveidota tādā veidā, kas apdraud pieeju attiecīgajam Itālijas pakalpojumu tirgum ierastos un iedarbīgos konkurences apstākļos. Šajā sakarā ir jānorāda, ka Itālijas honorāru sistēmai ir raksturīga elastība, kas, šķiet, atļauj pienācīgi atalgot jebkuru advokātu sniegtu pakalpojumu. Tādējādi ir iespējams pašiem paaugstināt honorārus piemērojamo maksimālo tarifu divkārsā apmērā lietās, kuras ir īpaši nozīmīgas, sarežģītas vai grūtas, vai paaugstināt šo honorāru četrkārsā apmērā lietās, kurām ir ārkārtēja nozīme, vai pat lielākā apmērā, ja, ņemot vērā lietas apstākļus, pastāv acīmredzams nesamērīgums starp advokāta pakalpojumiem un paredzētajiem maksimālajiem tarifiem. Tādējādi vairākās situācijās

advokātiem ir atļauts noslēgt īpašu vienošanos ar savu klientu, lai noteiktu honorāru summu.

- 54 Tā kā tādējādi nav pierādīts, ka apstrīdētie noteikumi advokātiem no citām dalībvalstīm liek šķēršļus pieejai attiecīgajam Itālijas tirgum, Komisijas argumentācijai ar mērķi konstatēt ierobežojumu esamību EKL 43. un 49. panta izpratnē nevar piekrist.
- 55 Tādējādi prasība ir jānoraida.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 56 Saskaņā ar Reglamenta 69. panta 2. punktu lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Itālijas Republika nav prasījusi piespriezt Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ir jānolemj, ka katra lietas dalībiece sedz savus tiesāšanas izdevumus pati.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) **prasību noraidīt;**
- 2) **Eiropas Komisija un Itālijas Republika sedz savus tiesāšanās izdevumus pašas.**

[Paraksti]